

ТИЖНЕВИК - REVUE HEVDOXADAIKE - ТРИДЕНТ UKRAÏNIENNE

Число 4 (62), рік видання III. 22 січня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, субота, 22 січня 1927 року.

Першою думкою, першим рухом нашим в день проголошення самостійності Української Народньої Республіки є схилити чоло перед пам'яттю тих, що душу свою поклали за волю і державність України.

Того року до всіх тих мучеників, героїв і лицарів великої ідеї — відомих і невідомих — приєднався і Вождь Нації, за її визволення, за її незалежність віддавши своє життя.

Вже всією своєю діяльністю, збройною боротьбою невинною з ворогами України С. Петлюра зв'язав своє ім'я з змаганнями героїчними нашого народу за власну державність. А смертю своєю мученицькою, кров'ю своєю святою, за волю рідного краю пролитою, ще міцнішим зробив той зв'язок нерозривний.

Згадуючи сьогодні з смутком, подякою й пошаною полеглих за державність, і серед них і на чолі їх самого Голову Держави нашої, відчуваємо ми серед себе їх, їх діло живе.

І це почуття ще живішим і міцнішим роблять нижченаведені слова С. Петлюри, що їх торік він, ще живий, присвятив на сторінках нашого журналу («Тризуб», ч. 15) «пам'яті полеглих за державність».

І тепер, після його смерті, кожне слово це, скроплене кров'ю, набуває особливої ваги, глибокого значіння: це передсмертний заповіт Вождя, що зіддаючи належне пам'яті усіх, хто за Україну вмер, нагадує нам про вірність, міцність, витривалість і неминучість нової збройної боротьби.

ЗАПОВІТ С. ПЕТЛЮРИ: „ПАМ'ЯТІ ПОЛЕГЛИХ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ“.

В день свята української державности встають передо мною постаті лицарів і мучеників великої ідеї.

Тих, що життям своїм заплатили за свою віру в неї.

Тих, що найдорожчим скарбом засвідчили відданість батьківщині.

Тих, що власним чином крові і праці, гарячого патріотизму і виконання обов'язку, умінням — для одних слухатись і для других наказувати, а обом і разом коритись вищим наказам нації, через її вождя переказаним, розпочали нову добу в історії України.

Тих, що створили спільним чином свого життя найкращу легенду нації — легенду збройної боротьби її за своє право жити вільною і державно-незалежною.

Тих, хто заслужив право на те, щоб стати незабутнім в історії України, хто зв'язав її величне минуле з світлим майбутнім і переказав нам, живим та прийдешнім поколінням, великий заповіт: національної помсти за неокороченого чину.

Шлях звільнення кожної нації густо кропить кров'ю. Нашої — так само. Кров'ю чужою і своєю. Ворожою і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці, ідеологічної творчості, всього того, що нація і свідомо і ірраціонально використовує для ствердження свого права на державне життя.

Кров, пролита для цієї величної мети, не засихає. Тепло її все теплим буде в душі нації, все відіграватиме роль непокоючого, тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе на продовження розпочатого.

З цим чуттям завжди переживаю я наше свято державности. Воно все зв'язується у мене з дорогими — незабутніми образами тих, хто дав нам право його святкувати, подібно до того, як величаві мелодії нашого гімну, що в цей день здаються особливо урочистими, а слова обов'язуючими, — все зв'язується з передсмертними стогнаннями тих, чий дух годі тільки повірити в щирість і поважність нашого святкування, коли ми не словами — співом, а ділами докажемо нашу моральну вартість бути достойними свята.

Хай же в цей день ми глибше, як коли, відчуємо велику вагу передсмертних заповітів наших лицарів!

Хай свято сьогоднішнє навчить нас шанувати пам'ять полеглих і бережно влекати традиції боротьби за українську державність, такі чисті і пророчисті, такі ушляхотнюючі, бо і оправдані і окроплені святою кров'ю найкращих синів нації.

А найголовнішою з тих традицій буде: пам'ятати про неминучість відновлення боротьби тими самими зброями і під тими самими гаслами, що ними користувалися і ними одушевлялися жертви військових подій 1917-1920 рр.

Українські мечі перекуваються на рала тільки тоді, коли гасло — Незалежна Держава Українська — перетвориться в дійсність і забезпечить отому ралові можливість зужитковувати рідну плідну землю з її нечисленними богатствами не для потреб третього або другого з половинною чи якогось іншого інтернаціоналу, а для устаткування і зміцнення власного державного добра і збагачення рідного народу.

Отже: не забуваймо про меч; учімося міцніше тримати його в руках, а одчасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття-творчої любови до батьківщини, сторожкості до ворога та помсти за кривди, заподіяні ним, — в симбіозі яких знайдемо і вірний шлях до звільнення і програм для будівництва!

Великий чин наших лицарів вчить вірності ідеалам і умінню підпорядковуватись. Тільки вірність і служливість творять передумови успіху національної боротьби.

Біля гасла: Українська Народня Республіка — Українська Незалежна Держава об'єдналися всі справді активні сили нації в її боротьбі за незалежність. Тільки в моральній атмосфері, утвореній тією боротьбою, могли з'явитись світлі постаті полеглих, тільки на цьому ґрунті могла зродитись жива легенда дальшої нашої боротьби, що живе невміручою в душі нації і ферментує її сили на нові виступи.

Моральним чотирьокутником — отим старокозацьким табором, — поставимось ми в перехідні дні нашої історії до всіх негідних наступів на нашу єдність та вірність випробованим ідеям. Скупчимося один біля одного з готовністю взаємної допомоги і перестороги, — і ми витримаємо всі «міри і проби» незалежно від того, чи вони походять з якогось інтернаціоналу чи від його класового агітанду.

Вірність є основою не лише родинного життя. Вірність ідеям є підставою внутрішньої сили ширших громадських об'єднань, до

національного включно. Наша вірність тим ідеям, за які голови поклали незабутні лицарі зброї боротьби за українську державність з часів 1917-1920 рр., буде найкращою пошаною до світлої пам'яті їх, до великого чину їхнього життя і нарешті до розуміння глибокого змісту тієї думки, що її вклав законодавець в акт свята Української Державности.

22. I. 1926.

ІДЕАЛИ І ДІЙСНІСТЬ.

«З журбою радість обнялась»... Так назвав поет найкращий том своїх прекрасних творів. І цим духом радості, завжди обвіяної смутком, перейнято все наше життя, вся наша історія. Цим духом радості — журби повито і свято дев'ятої річниці нашої державности.

Урочистий акт проголошення суверенности і потім криваві героїчні Крути. Це події, що нерозривно зв'язані в пам'яті всіх українців, що так само логічно доповнюють одна другу. Крути яскраво показали всім, що за легко здобули ми своє право, що історія не дає нікому подарунків, що одного прокламування своєї національної волі, не досить, що треба довго уперто грацювати, що мусить пролитися море крові й море сліз, що чимало нас паде знесиленими від надлюдської праці і ворожих куль, аж поки ідеал стане дійсністю.

Але тоді, в 1918 році, тоді до цієї «дійсности» було дуже й дуже далеко. Далеко, бо самий цей «ідеал» був ще не ясним. Дати гасло цілому 40-ка мільйоновому народові — річ не легка. Слова — самостійність, державність — вимовлялися ще задовго до 1917 року, але широкого відгуку на ці слова не було. Найкращий промовець, єдино переконуючий агітатор — це факт, це подія. В перші місяці революції для кожного реального українського політика було ясно, що й обставини, і настрої, і рівень свідомости мас не дозволяють ще просто і ясно заговорити про свою державність.

Треба було пережити добу маніфестацій і з'їздів, треба було відчувати бурхливе калатання українського серця, побачити ентузіазм наших селян на площі святої Софії, треба було побачити апотеоз Центральної Ради, винесеної силою українського духу на поверх життя, треба було дати виявитися цій стихії, розійтися, розгулятися — і тоді поставити перед нею ті гасла, на які вона вже була б здібна. Але довгий, віковичний сон, втрата політичного темпераменту, повне нерозуміння обставин серед мас і серед інтелігенції, — це були реальні факти з якими треба було рахуватися.

Держава має великий вплив на своїх підданих, навіть ворожих до неї. Вона вміє тисячами ниток прив'язати до себе. Досить згадати, що свідомі і найбільш розвинені національно чехи, по свідочтву самого Масарика, бились в час великої війни не тільки в рядах легіонерів

антантістів; були чехи, що вірили в необхідність боронити Австрію, і на полі битви зустрічалися брат з братом, батько з сином, що були в ворожих таборах. Прокидаючись до вільного життя, український народ ще вірив в демократичну Росію, вірив у високі гасла свободи всіх людей і народів, і треба було фактів, треба було пережити боротьбу Центральної Ради з Тимчасовим Правительством, треба було відчутти все те море недовіри й ворожості до нас, яке бачили ми в Петрограді, — щоб почали пориватися ті нитки, які морально ще звязували нас з Росією.

Новий етап. Большевицька жовтнева революція, війна з Москвою.. І факти привели до можливості й потреби проголошення нашої повної незалежності...

Ідеал був поставлений, але чи ним вже тоді, дев'ять років назад, перейнявся весь народ? Факти показали, що ні. Де-які нитки, що вязали нас з Росією; дійсно порвалися. Інтелігенція, всі українські партії стали твердо й непохитно на ґрунті державности. Але народ?.. Старі звички оглядатися на північ, привабливі слова і обіцянки совітського раю замутили, стурбували душі наших темних земляків. Від національної ідеї вони не зрікалися. Українцями вони себе почували. Навіть від самостійности вони не олходили. Вони тільки повірили, що цю самостійність дасть їм совітська Москва... Вони не йшли проти Центральної Ради, вони... вони тримали нейтралітет. Вони дивилися з наївністю, як сунули московські орди на Київ, як наші юнаки один проги тисячі боронили державу, як полягли вони на наших Термопилах... Вони чекали чуда з півночі, а чудо не прийшло... Бачили вони, як потім прийшли німці і помагали Центральній Раді вигонити червоних грабіжників, їх думка знов захиталася, віра в червону Москву підривалася. Але починається нова тяжка доба нашої історії: українська ідея компрометується в очах народніх поміщицько-німецькими езекуціями доби гетьманства. І знову московські сирени заворожували нашого селянина мріями про совітський рай...

19 рік — його початок це різка реакція проти гетьманату та його соціальної політики. І темні народні маси на весні 1919 року у завзятій боротьбі українського війська на чолі з Симоном Петлюрєю проти напасників тримали знову нейтралітет... Але проходять місяці, проходить зима, зеленіє, а потім жовтіє хліб. «Сонце гріє, вітер віє на степу козачім»... Благодатна Україна розцвітає. І в цьому раю ті, що обіцяли його принести з півночі, розвели пекло... Кров лилася, палили села і міста, грабували збіжжя і набуте довгими трудами добро. У большевиків з'явилися і інші конкуренти з півдня: насунули і деникинці. Народ почав завзято братися за зброю і ставати по бсцї того, хто був ні за большевиків, ні за Деникіна, хто був за демократичний лад, за **Н е з а л е ж н у У к р а ї н у**: народ переконався в тому, що ті, що нівечили його й грабували — червоні й білі — говорять тією ж самою мовою і то мова — мова московська.

І останні нитки уриваються, що вязали народ з московською державою.

Ідеали самостійности, проголошені 22 січня 1918 року, з кожним

днем, з кожним новим фактом все глибше й глибше вжодили в саму душу, в саму гущавину народніх мас...

Боротьба продовжувалася. Уряд УНР існував і існує надалі, ім'я Того, Хто втілював ідею самої державности, — ім'я Симона Петлюри лунало скрізь, і після Його мученицької смерті лунає ще дужче, ще грізніше...

Чого не зробили події, те докінчує школа і книжка. Ідеал незалежної української державности, тепер на дев'яту річницю проголошення самостійности, на десяту скоро річницю революції, став ідеалом народнім.

Це наш здобуток...

За мало, — може скажуть скептики... Але нам цього досить, досить для 40-мільонового народу стати свідомим, щоб раніше чи пізніше ідеал перетворився в дійсність. Перемагає в історії той, хто вміє хотіти, хто має волю до життя. Ми цю волю тепер маємо. Історія поставила перед нами велике завдання: весь розум наш і всі сили наші мусимо віднині покласти ми на те, щоб як найшвидче перетворити в крові народжений ідеал в реальну дійсність.

О Л Е К С А Н Д Е Р Ш У Л Ь Г И Н .

НАКАЗ НАЦІІ.

Вірити й бути певним, — це, здається, два ріжні розуміння, але у нас — і то вже роками — це є синоніми.

Бо ми віримо в здійснення наших національних ідеалів тому, що певні в правильності шляхів до їхнього здійснення, і ми певні в тому, що ці ідеали справдяться в недалекому прийдешньому, бо ми віримо в них.

Але чи ж справді ці два розуміння є тільки синоніми, чи ж правда, що вони так зрослися в нашій уяві, що стали ніби кров'ю і плоттю нашого життя на еміграції?

А так.. Це не є гра слів. Гляньмо в наше недалеке минуле. Дев'ять років тому — 22 січня 1918 року — в Києві Центральна Рада проголосила історичний акт, — акт незалежности Української Держави.

Дев'ять років тому назад ці сміливі і горді слова:

«однині Українська Народня Республіка стає самостійною, не від кого незалежною, вільною, суверенною Державою Українського Народу...»

було кинено, як виклик нашим ворогам, і в першу чергу в бік Росії.

Іменно так вороги наші і зрозуміли ці слова, зрозуміли, як оголошення війни, всякому, хто не буде шанувати змісту цих слів. Так же воно і сталося. Цілий період збройної боротьби з 1917 аж по 1921 рік — боротьби запеклої, лютої і безкомпромісової з Москвою — доказом того, що ми обороняли глибокий зміст цих слів, і ми не зневажили й не зрадили цих дорогих нам слів. Ми потерпіли поразку,

понесли великі втрати, принесли в жертву все особисте, ми пішли на вигнання, свідомо тут перебуваємо, — але ані на йоту не поступилися на своїх позиціях, ані на хвилю не піддали сумніву свогого сredo. Навпаки самим фактом свого перебування на чужині, тою творчою роботою на політичному й культурному полі, тим у великій мірі організованим громадським життям, — доводимо, що ми не забули значіння цих слів, що глибоко запали в наші серця і стали для нас першою заповіддю, кров'ю вписаною на скрижалі нашої новітньої історії.

Отже дев'ять літ пройшло з того часу, як після великого й довгого періоду нашого поневолення українська нація висловила своє тверде й непохитне бажання жити незалежним життям.

Дев'ять літ — з них чотири в активній боротьбі на теренах України, — а п'ять — вже на чужині.

І мимохіть встають в пам'яті оці дев'ять літ нашої боротьби за наше національне визволення, ці дев'ять літ, як чаша вщерть повні і побід і поразок, і радощів і смутку, і щасливого захоплення і страшного відчаю, і добра і лиха. Але у всіх моментах нашої боротьби — завжди і всюди, чи в серпні 1919 року, коли наша побідна армія зайняла Київ, чи у листопаді 1920 року, коли вона, переможена ворогом, відступала з рідних теренів, — завжди була одна думка — «ніколи не бути рабом» — себ то те, що говорить акт 22 січня 1918 року.

І тепер, по тому бурхливому періоді нашої збройної боротьби, тепер, коли доля нас порозкидала по всьому світові і коли та ж доля готує нам і нас для нового чину, тепер ми можемо спокійно глянути на це наше минуле і спокійно проаналізувати все, що було добрим, а що лихим. Ми можемо і повинні подивитися на те, що діяли і як діяли, що здобули, а що загубили. Ми повинні вивчити всі ті негативні сторони нашої боротьби, що у великій мірі спричинилися до нашого знесилення і врешті до поразки, ми не можемо критися з нашими помилками перед самими собою. Все наше минуле предстати перед нами в об'єктивному аналізі, аби допомогти нам у майбутньому, як наука. Але разом з тим, що ми вважаємо негативним, ми повинні уявити собі і все те, що було і є позитивним, що можна віднести на актив нашого життєвого балансу, все те, що має в собі динаміку творчого поступовання, все те, що дає нам силу і змогу йти далі вперед, не хитаючися і не звертаючи з простої стежки, по якій наказав нам йти акт 22 січня 1918 року.

Отож перше, що можна віднести на наш актив, це те, що ми по сьогодні зберегли наш державний центр, з яким л'янь років тому вийшли з теренів України. Зберігаючи неперушним і незайманим наш центр, ми тим самим зберігаємо ознаки нашої державности. А зберегти його не було легким завданням. Вороги і зовнішні і внутрішні всіляко старалися його знищити. І пресою, і підступом, і провокацією, і врешті вбивством Вождя Нації, словом — всіма засобами, вороги наші пробували викрасти той Прометейов огонь нашої національної воші і правди з рук правительства УНР, але по сьогодні не спромоглися цього зробити і не спроможуться й надалі. Бо це є наша національна

реліквія, яку берегти повинні і денно і ношно во ім'я наказу, даного нам українським народом 22-го січня 1918 року. Берегти так, як в доісторичні часи берегли племена вогонь, що без його занепадали і гинули.

Другим позитивним явищем, що й по сей день помітно серед нашої еміграції — це непримиримість до ворогів, неуступчивість від продиктованих історичним актом проголошення незалежності нашої позицій, відкинення всякого роду компромісів чи проєктів порозуміння, що могли би зменшити вагу і ціну акту 22 січня 1918 року.

А на відречення від самостійности представлялося чи-мало оказій. Тай зараз, коли придивимося до певних кол українського суспільства, то побачимо, що чистоту й непорушність заповіту самостійности віддають часом у жертву иншим цінностям і ідеям. Українські більшовики, що за допомогою Москви правлять зараз Україною і за її ж таки допомогою викачують з України до Москви все, що може дати багатий край, — урочисто заявляють, що УССР є цілком незалежна від Москви республіка і може вийти з складу ССРСР, коли забажає, але цього не робить тому, що, коли Україна відділиться від союзу з Москвою, то тоді Європа перетворить Україну в плацдарм боротьби проти комуністичної Москви. Отже ті, хто сьогодні стоїть на чолі совітського уряду в Харкові, свідомо ідею незалежности України підбили інтересам як не «світової революції», то принаймні просто інтересам Москви, мовляв, «центрові світової революції».

З другого боку — слід тільки придивитися до тої надзвичайно інтенсивної акції з боку російської еміграції, що особливо останніми часами виявилася, акції, направленої на розбиття українського фронту, того фронту, який стоїть на твердих основах незалежности Української Держави. Як спочатку, всі «самостійницькі» ознаки української еміграції були чимсь, негідним навіть призраком з боку росіян, — а самі нові ідеї української самостійности були для них просто *quantité négligeable*, так тепер однолітний російський фронт од Струве до Ларина одностайно і одверто виступає проти української державної ідеї, бо помічають вже і відчувають всю небезпеку для Росії в факті повстання самостійної Української Держави. Як раніше увага до України та її проблеми обмежувалася парою заміток чи статей, то тепер почалися публичні виступи відомих російських діячів, які стараються всіма силами ідею української державности та незалежности примирити з загубленою давно і на завжди вже похованою ідеєю «єдиної-неділимой». Коли спочатку формула «нет, не было і не будет» — була домінуючою в думках російських провідників, — сьогодні вже чути голоси про федерацію України з Росією, вже обіцяють всілякі «вольності» та привилеї, аби тільки Україна не відділялася від Росії, себ-то щоб зріклася того, що говорить акт 22 січня 1918 р. І наша політика непримиренности відносно росіян має вже сьогодні свої позитивні наслідки, бо цією політикою ми здобуваємо той ґрунт, якого не мали раніше серед європейської opinio. А це є чи не головніше завдання нашого перебування на чужині. І сьогодні з певністю можемо сказати, що ніякі заходи росіян протистати нашим змаганням не приведуть

до бажаних їм наслідків, бо в цій непримиренній атмосфері може бути тільки або-або: або ми загинемо, або навпаки ми не загинемо і побідимо. А в свою перемогу ми віримо і певні, що переможемо.

Далі не можемо не одмітити, що, не дивлячися на несприятливі обставини нашого злиденного життя, ми витримали великий іспит нашої життєздатности, нашої витривалости, нашого уміння скористати можливими умовами і в них проявити свою активність в політичній, культурній і організаційній площинах.

Поминаючи всі ті здобутки як національно-політичного, так і культурного характеру, про які не раз згадувалося на сторінках нашого журналу і про які говоритиме історія української еміграції, як про безперечний актив підчас нашого перебування на чужині, пригляньмося сьогодні до нашого організованого громадського життя по різних країнах, де тільки перебувають українці. В кожній країні з тими чи іншими відмінностями, в залежності від внутрішніх умов тої країни чи від специфічного укладу життя тої сторони, всюди українське громадянство в більшості своїй організоване, всюди є організації, що направляють життя української еміграції організованим шляхом. Варт тільки згадати той відгук серед нашої еміграції, розпорошеної в повнім розумінню слова по всіх суходолах світу, з приводу смерти Головного Отамана С. Петлюри, ту активність, що її еміграція виявила в створенню комітетів вшанування та оборони честі і імені Головного Отамана перед нападами ворогів наших, в збіранию пожертв, в інтенсивній підготовці до більш організованої відсічі ворогові.

І все це є наслідком того, що сьогодні, в дев'яті роковини проголошення незалежності Української Держави, ми ані трохи не втратили тої віри в остаточну перемогу нашої національної ідеї, в остаточне зреалізування глибокого змісту акту 22 січня 1918 року. Ми не тільки не втратили віри в те, що здійснимо цей заповіт, але навпаки здобули й ту певність, що власне так буде, бо воля нації знає тільки один рух, і цей рух—це в п е р е д, до перемоги, до побіди. Ми віримо і певні, що «близько тої новий закон, закон землі, що х о ч е б у т и» (Юр. Липа). А відчуття цього закону, закону нації, «що хоче бути», і є для нас тим синтезом, що сполучає і віру, і певність в одне ціле, робить з цих розумінь синоніми і двигач нас вперед до здійснення цього сильного й прекрасного «хочу» нашої нації.

Але разом з тим ми твердо пом'ятемо і на гіркому досвіді упевнилися, що «віра без діл мертва єсть», і так само можемо сказати, що й діло без віри не є живим. Все те, може на перший погляд, невелике діло, що ми робили і зараз робимо, має один тільки висновок: з тєю ж вірою і з тєю певністю продовжувати розпочате, аби його довершити.

Бо той час, коли знову станемо до активної боротьби з ворогами, не за горами, близький той час, пророчований поетом:

«Як сурма вража загримить
Назустріч нашій безнадії, —
Я знаю — меч мій заблищить
І встану я на дні новії...» (Юр. Липа).

Той час, коли одвічний і прекрасний дух української землі покличе нас знову туди незакінчене довершити і словнити священний наказ нації, данний дев'ять років тому назад.

М. Ковальський.

ЧЕХІЯ ТА СЛОВ'ЯНОФІЛЬСТВО НА СХОДІ ЄВРОПИ.

У чеській пресі йде зараз перегляд старих позицій слов'янофільства та особливо русофільства, що були такими характерними майже для цілого чеського громадянства за останнє півстоліття до світової війни, бо були вони рушіями чеської політики та громадської опінії за часи війни, не вийшли з громадського обігу й зараз. Чеське слов'янофільство не було порожнім ідеологічним гаслом, святочною прикрасою політичних промов то-що. Воно тісно й неодривно звязано з цілою історією чеського національного відродження, стало підкладом виховання цілого чеського народу. Через літературу та школу, обминаючи австрійську цензуру та адміністрацію, воно пересякло через товщу чеських народніх мас, і відгомін так званого слов'янського почуття і зараз лунає в Чехії скрізь, — і у великому місті і у самому закинутому селі.

Ідеологія цього слов'янського почуття один час йшла нога в ногу з українськими руководними думками що-до цього. У 30-40 роках минулого століття найбільші представники чеського народу, як Гавлічек, Палацький та Рігр, висловлювали думки майже до тотожності подібні до тез, вставлених українським Кирило-Методієвським братством. Вони боронили український рух друком та словом, говорили про те, що українське питання — це прокляття Москви та Польщі, що не буде замирення та єднання поміж слов'янами доки, як рівним з іншими, не буде визнаний український нарід.

Ця сприятлива до українства традиція чеського слов'янофільства тяглася до 60-х років, не вигасла остаточно і далі, але згодом стала притухати під впливом зросту так званої російської легенди, що зродилася ще в давню давнину серед слов'янських народів і була тим сильнішою, чим далі той чи інший народ жив од «слов'янської» Росії і чим гірше було його становище в чужій державі. Згідно цій легенді, що не втратила певної частини своєї сили ще й досі, великоросійська, себ-то слов'янська держава, чи просто великий слов'янський царь мали були захистом і підтримкою усім слов'янським народом, бо ж ця держава і цей царь самою історичною долею встановлені на добро слов'янських народів. Віра в цю легенду, як відомо з історії, без перерви жеврїла в широких масах південного та західного слов'янства вибухала иноді пожаром, кидала народи на великі жертви. Українська історія також подекуди забарвлена цією легендою. І з усіх слов'ян минула вона хіба що тільки єдиний польський народ. У Чехії легенда ця знайшла собі своїх ідеологів та проп'агаторів, що їх маркантим представником являється відомий заслужений чеський па-

тріот д-р К. Крамарж. Чеське слов'янське почуття перекрилося російською легендою. Свою зловорожу тінь кинула вона і на українське питання, бо ж тенденцію українства до культурного відродження та політичного самоозначення ці представники вважали, а подекуди вважають і зараз просто за зраду слов'янству, змішуючи слов'янство з Росією. Знала, правда, чеська політика та публіцистика і протести проти такого погляду на українство, але за великої війни вони були затишли, переможені «легендсю».

З проф. Т. Масариком, д-ром Е. Бенешом та іншими в чеській ідеології слов'янської єдності залунали нові ноти що-до українського руху. У площині культурних змагань вони без застережень стають на українському боці, але не можна сказати, щоб політично вони були для нас цілком сприятливі. Стара легенда висить ще над ними у думці про необхідність мати на сході Європи велику державу, — правда, щиро демократичну, федеровану, чи навіть конфедеровану, та все таки єдину. Але реальне почуття цих видатних бойовників за волю свого народу підказує їм, що «історія працює для українців» і то в площині утворення самостійної держави. Тому вони не псберють українських політичних змагань, а не даючи їм активної допомоги, будь що будь рахуються для близького чи дальшого майбутнього з фактом цих змагань. Доки УНР не впала під ударами московських большевиків, українська дипломатична місія в Чехословаччині де-факто користувалася усіми потрібними їй правами; немає тепер уже жадного сумніву, що коли УНР знову активно повстане, її визнання де юре матиме за собою могутню течію серед чеського громадянства.

Боротьбу за повернення чеської політики на старі колії «некритичного русофільства» розпочав усе той самий д-р К. Крамарж. Статті в газетах, промови в парламенті та на мітингах, нарешті цілу велику книгу спрямував він на оборону слов'янської політики проти д-ра Е. Бенеша одверто, проти проф. Т. Масарика почасти прикрито. Д-р К. Крамарж словами, запозиченими у старих московського толку слов'янофілів, говорить про необхідність для політики Чесько-Словацької Республіки активно боротися за «buduci Rusko» — майбутню Росію — і так само активно поборювати цілий український рух. Про «майбутню Росію» він гадає, що то буде демократична держава, але малює її такими рисами, які майже ні в чому не одмінні од рис старої царської Росії. Він навіть не від того, щоби ця «майбутня Росія» була федерацією, але згідно з конституцією, яку цей чеський політик написав для Росії (нащо йому було потрібно клопотатися коло такї справи, — не відомо), національні провінції її мусіли мати менші автономні права, ніж їх мали в колишній Росії губерніяльні земства. Що-до українського руху, то знаряддям для боротьби з нами, стали для д-ра К. Крамаржа всі ті застарілі вигадки, наклепи та брехні, якими в свій час орудували російські політики із «сюза рускаво народа» та публіцисти із «Новаво Времени», і якими вже не користуються зараз самі росіяне, крім тих, що захотіли зоставатися і надалі дурними чи несвісними. І робить це д-р К. Крамарж, як здається, цілком bona fide, бо не вичерпана ще глибина його нерозуміння становища політичних та національних

справ на Сході, хоч він і одвідував колишню Росію, їздив свого часу до ген. Деникіна і видав недавно навіть величезну книгу про Росію.

Противники д-ра К. Крамаржа не zostалися в боргу перед ним. У ряді блискучих статей д-р Е. Бенеш збив до щенту старі крамаржевські уявлення про східно-європейські справи взагалі, про колишню Росію з окрема. Особливо сильне вражіння зробила теза д-ра Е. Бенеша, що Чехословаччина завдячує своєю самостійністю не Росії. Але д-р Е. Бенеш, як міністр закорд. справ, у своїй боротьбі мусів не переступати певних політичних меж. Переступили ці межі другі політики, його прихильники, що, не будучи міністрами, мали вільнішу руку. Для нас, українців, серед численних статей цього роду найцікавішою являється одна з статей д-ра Яна Славіка, руссофіла, відомого політичного діяча, що видрукувана в газеті «Narodni Osvobození» («національне визволення»), органі центрального союзу чесько-словацьких легіонерів. Стаття ця має заголовок «Крамарж і українці» («Kramarž a Ukrajinci»). Єсть у ній ще ідеалістична мрія про братерську федерацію на сході Європи, але поруч з тією мрією цілком реально встає і образ української держави, з існуванням якої мусить рахуватися чеськословацька республіка. Стаття яскраво зазначає, так би мовити, переломний пункт на шляху, по якому пішла за останні роки чеська політична думка що-до Росії та України; з цього пункту видно ще минуле, що його жалко кинути, видно й майбутнє, за яким треба пильно стежити. А становище чеськословацької політики що-до сходу Європи з різних причин нам легковажити не доводиться. Наведемо тому цю статтю д-ра Яна Славіка без змін, хоч і з певними, звісно, застереженнями.

— Друга річ, — пише д-р Ян Славік — якої нам «майбутня Росія»*) не просить, — це підтримка українців (першою річчю була західня, а не східня орієнтація ЧСР. Observ.) Звідки повстали ці «благородні змагання нашої влади виховувати для Росії сепаратистів»? На це у Крамаржа знайдемо дві відповіді. Перш за все — це західня орієнтація Бенеша та Масарика, що за всяку ціну (!) хочуть мати Росію меншою, ніж вона була. Побачимо далі, що на рахунок західньої орієнтації Крамарж ставить ще більш серйозні речі, але хіба можна вірити його другому поясненню того, чому ми даємо підтримку українцям? Бенеш, мовляв, непокоїться, що коли б ми були зв'язані тісним слов'янським союзом з Росією, то його значіння в світовій політиці було б затінено проводирем російської закордонної політики (!). Стало це в нас якоюсь законною потребою патріотичної полеміки, пояснити кожний крок противника персональними мотивами, але в цьому випадку я все таки гадаю, що сам Крамарж не вірить тому, «сарказму», який вискочив з під його пера. У вихові «українського сепаратизму» вишукує Крамарж персональні мотиви, — чим же йому здаються самі українці? Філософія походження українського народу достойний pendant до Крамаржевого погляду на большевицьку революцію. Згідно з Крамаржем український рух — це справа одиниць! Мимоволі знову при такому поясненні встає думка: який нещасний та вбогий отой Крамаржевий російський народ! Кільки людей на його шкоду переводять погибельний переворот, а жменька осіб викликає величезний розчах, «одриває» майже більше як тридцять мільйонів од російського народу!

— Сперечання велико-малоруське тягнеться уже століття і має велику

*) Усі знаки, лапки та курсив належать д-ру Янові Славікові; лапками у нього зазначені цитати з книжки д-ра К. Крамаржа, за винятком лапок в словах — «слов'янський» політик, «сарказм» то-що. Obs.

літературу; знайдемо в ній низку брошур та статей, що пояснюють походження «українства» в такий самий простий спосіб, як то робить і Крамарж. Але таке пояснення давно вже належить минулому. Жадна серйозна людина тому вже не вірить. Хіба що за винятком кількох колишніх лібералів-централістів, що працюють зараз для Миколая Миколаєвича. Але не тільки цілі «українського сепаратизму». Нікому з поважних українців (божевільних шовіністів царське пригноблення виховало досить серед них) в голову не приходять цілковито одривати Україну та забороняти Росії приступ до Чорного моря. Не маю сумніву, що Крамарж знає змістовний меморандум с.-петербургської академії наук про українське питання. Меморандум цей — твір першорядних наукових авторитетів, в е л и к о р у с ь к и х академиків Корша, Шахматова, Фортунатова, Лаппо-Данилевського, Фамінцина то-що. Напевне відома також Крамаржеві, що цю пам'ятку записку предклав російській владі великий князь Константин Константинович, особа в очах Крамаржа гідна пошани, а не підозріння. Ця важлива публікація дуже далека від Крамаржевого трактування українського руху. Комісія складена з найбільших учених, яких тоді мала Росія, виголосила, що великоруської мови українське населення не розуміє і що українському народові потрібно давати освіту на його мові. Дуже сміливо вказала ця комісія на того, хто справді спричинився до «сепаратизму», що його огнище було утворено в Галиччині: «сепаратизм» повстав єдине в и н о ю б о ж е в і л ь н и х п е р е б і л ь ш е н ь ц а р с ь к о ї в л а д и. Міг би тут я нагадати про ще більше лойяльні акти що-до українського питання. Зараз у нас в Празі (у російському закордонному архіві) знаходяться у р я д о в і з ш и т к и колишнього Російського міністерства внутрішніх справ про українське питання, серед них є власноручні меморандуми російських міністрів. Оті справжні російські люде не давали такого брутального та не наукового присуду про українську інтелігенцію, який дає «слов'янський» політик Крамарж. Єсть в архіві, правда і де які інші акти, що своїм духом та способом наближаються до українських наїздів «Оборони» Крамаржа. Але це звіти салдатських неуків — губернаторів на Україні.

— Крамарж колише надії, що «майбутня Росія» буде національно достатно міцною, аби «скоро прикончити з такими вихованцями пражського офіційного слов'янства». Певен він і того, що прсте населення України цілком не таке, як його сепаратистична інтелігенція. Тут вже однак справа йде не про ту чи іншу ілюзію у спірному питанні, а про страусове ховання голови до піску, як то часто робила царська влада. Вибори до першої Державної Думи на основі справедливого виборного права вказали цілком ясно, за ким йде народ на Україні. І в той час, як Крамарж гадає, що його «майбутня Росія» скоро прикончить з українським сепаратизмом, численна українська інтелігенція переконана, що вона має за собою народ, який нараховує далеко за 30 мільйонів душ і що жадний розумний великорос не поновить нещасної думки позбавити Україну політичної волі. Крамарж у своїй «Обороні» говорить про слов'янську федерацію. Що то за прекрасний сон майбутності, коли в ньому зостається загалом, чому українцям, які мають центральне місце на слов'янській мапі, а численно являються другим слов'янським народом, — чому їм не бути рівноправним членом цього об'єднання, або ж принаймні — хоч рівноправним членом російської федерації?

— Чеського читача Крамарж хоче застрашати тим, що українці будуть вимагати для себе те, щ о н а л е ж и т ь н а м, себ-то Підкарпатську Русь, в той час, як його «майбутня Росія» ніколи б, мовляв, на неї не сягнула. Добре, промину вже те, що царська Росія за світової війни заводила на мапах до своїх меж Підкарпатську Русь (иноді також і Словаччину). Але я просто не можу зрозуміти, як Крамарж, отой самий «слов'янський» політик, може писати про Прикарпатську Русь таким тоном, яким прсаки говорили про Познань. Крамаржеві добре відомо, що Підкарпатська Русь, яка надає нашій державі такий антипатичний (а як говорять

наші вороги — географічно-неможливий) зовнішній вигляд, припала нам тому, що незмірним дошпиренням кордонів Польщі та Румунії вона була одрізана од української держави. Злучилася вона тому з нами і то — добровільно. Невже ж «слов'янський» політик при цих умовах сміє писати так по великопанськи, що українці вимагатимуть того, що належить нам? А коли станеться так, що кордони української держави відійдуть до Карпатського краю, а населення «нашої» Підкарпатської Руси великою більшістю висловиться за об'єднання з землянами, — «слов'яни» Крамарж, як здається, хотів би тому передіти за допомогою чеських подків.

— Коли я зважаю на те, як Крамарж силу та величність Росії ставить у залежність од повороту до передвоєнного ладу, я не розумію, як може він взагалі мати надію на «майбутню Росію». Коли б після революційної децентралізації, після пробудження не-російських народів, справді дійшло б до відтворення силою зцентралізованої Росії, то ця держава була б ще слабшою, ніж при своїх величезних просторах була вона перед світовою війною; була б ця держава розбурхана несконечною національною боротьбою. Коли ж взагалі може ще існувати надія на сильну Росію, то вона може покоїтися лише на підставі, що майбутня Росія матиме свідомих та рівноправних громадян, матиме населення заспокоєне розумною федерацією. Буде та Росія з численними культурними вогищами, одно слово: Росія цілком инша ніж єдина царська Росія од моря до моря, з її сумною єдністю спільної нерухомости та неутва. Буде то Росія, де зникне уява Крамаржа, що український народ не існує; де не буде місця для не-слов'янських дивних думок, що «майбутня Росія» скоро прикончить з українськими сепаратистами».

Ми навели цю цікаву статтю чеського політика, в якій реальне уявлення сучасного переплітається з романтичними мріями минулого. До таких мрій належить і мрія про федеративну Росію. Для українців питання про федерацію не існує: вони знають, що минуле минуло, а майбутнє — близько наших рук і воно тільки — в повній самостійності не від кого незалежної України. І коли це відчувають вже й в Чехословаччині, віддаючи, звісно, певну данину ще не зовсім пережитим думкам про велику Росію, то це добрий знак, бо чеська політика — це своєрідний, дуже чутливий барометр, що до міжнародних відносин в Європі.

Observer.

ЛИСТ з ПОДЕБРАДІВ.

Тяжко почався для Української Господарчої Академії цей новий 1927 рік.

У кінці грудня в міністерстві закорд. справ у Празі було сказано ректорові Академії, що у зв'язку з загальним скороченням допомоги емігрантам на 50% буде зменшено й бюджет Академії, хоч і не на половину, а все ж таки з 525 тисяч до 400 тисяч місячно.

Коли взяти під увагу, що за останні місяці минулого року Академія, при найсуворішій економії, мала біля 25 тисяч кор. дефіциту що-місяця, то фактично таке скорочення бюджету її досягає 150 тисяч кор. місячно.

По вказівках міністерства закорд. справ студентські стипендії урізано на 100 кор. місячно; платня лекторському персоналові зменшено в середньому на 30%; але цими урізками не покрито й половини тої болючої редукції. Доведеться закрити деякі кабінети, а видатки на інші та на всі лабораторії скоротити так, що праця в них стане майже фіктивною. Допомога хворим, особливо туберкульозним, припиниться зовсім і стануться їм дуже важко, особливо тяжко при зменшеній як на те ж стипендії.

Отже Академія стоїть перед фактом повільної ліквідації. Дуже шкода, що це невідомо було перед початком академічного року, бо тоді не робилось би нового прийому і ліквідація не переводилася б так гостро і боляче.

Гине одна з найцінніших для нашої національної справи культурних уставов, у яку покладено стільки щирої праці протягом 4-х літ.

Урятувати Академію можна було б тільки перенесши її на рідний терен, де є масив осілого, не емігрантського населення, тоб-то — «до дому» на Велику Україну, на Волинь Західню, що під Польщею, або ж у Канаду. Про перенесення на Підкарпаття, при сучасній політиці чеського уряду, не може бути мови.

Про поворот «до дому» не може бути мови, поки там халявіє московська окупаційна влада.

На Волинь? — Ми чули багато гарних слів і обіцянок од сучасних правителів польських, але на жаль ці слова щось не перетворюються в діло, дарма, що від травневого перевороту минуло вже вісім місяців...

Канада далеко; один переїзд Академії туди коштував би колосальних грошей. Хто їх дасть і хто забезпечить дальше існування там Академії?

І стоїть наша Академія, як той лицарь легендарний, перед трьома шляхами і мірнує над зловіщим пророцтвом: підеш наліво — смерть знайдеш, підеш направо — до дому не вернешся, підеш просто — коня втрадиш, а піший загинеш у степу.

І на місці не сій, додамо до того — бо тут уже починається твоя повільна агонія...

Тяжко почався цей догдий рік. Як-то він скінчиться?

Б.

З МІЖНАРОДЬНОГО ЖИТТЯ.

У Німеччині.

1926 рік був для Німеччини роком підвищення її економічного розвитку та політичної ваги.

В економічній площині, — це був рік, коли закінчився найтяжчий період депресії, спричиненої попереднім валютним безладдям та встановленням нової сталої монетної одиниці. Згідно із звітами Берлінської торговельної палати, закінчення депресії припадає на перші три місяці минулого року, а з четвертого місяця помітно повільне, але стає й не-престанне поліпшення. Країна пристосувалась до нових умов, індустрію перебудовано відповідно новим потребам та новим рынкам; великий капітал повернувся до-дому ззакордону, куди він утікав од ріжного роду експериментів внутрішньої політики, дрібний же капітал, що його взагалі було не стало, з'явився знову в наслідок праці й ощадности, наповнюючи збережні каси; експорт збільшився, безробіття зменшується. Твердою ногою іде Німеччина по тому шляху, що виводить її індустрію та торгівлю на ту саму позицію, що її займала ця країна до війни. Численні економічні договори, складені з ріжними європейськими та по-за європейськими державами; відомий сталевий картель, заініційований з Німеччини; згода з тяжкою індустрією Англії, франко-німецьке зближення, — все це — яскраві віхи, що вказують дорогу німецькому майбутньому. Німецький народ повертає своє місце серед великих народів Європи.

Те саме помічається і в площині політичній. Версальським договором Німеччина була зведена до становища другорядної держави, що мала досить великі обов'язки, але дуже мало відповідних прав. Із вступом до Ліги Націй Німеччина знову входить до ареопагу великих держав. Локкарно — було першою віхою на цій дорозі, Туарі — останньою по часі. Путь цю ще далеко не перейдено, і багато перепон стоїть ще на дорозі, але руху в цьому напрямі, мабуть, уже не можна припинити. Можна політично так чи інакше ставитися до Німеччини, можна любити чи ненавидіти її, але нею не можна негувати. Міжнародні європейські відносини склалися історично так, що без активної і творчої участі німецького народу, замирення Європи не можливе. І доки Німецьку республіку інші європейські держави тримали в «чорному тілі», доти непокої за майбутнє та привиди можливої війни тяжкою хмарою лежали на європейському горизонті. Бо ж німецький народ, не маючи місця серед європейських народів, шукав собі якоїсь опори, якоїсь допомоги, — бодай химерної, бодай небезпечної, — на сході, у большевицьких евразіяців. І був такий час, у недалекому минулому, що здавалося, начеб то в Європі утворюється дві ворожі на смерть концентрації: одна — із Франції та де-яких інших дрібніших держав, а друга — з Німеччини та комуністичного ССРСР. Тепер фантом цієї ворожнечи тоне в повітрі, зникає начеб то без сліду. Німеччина поволі одходить од своєї східної «орієнтації», повертаючись до природного для неї наближення та координації своєї політичної чинності з європейськими сусідами і позбавляючи тим самим ССРСР останньої можливості знайти яку будь політичну точку опори в Європі. І недурно вся Європа, а за нею й цілий цивілізований світ так вітає політику франко-німецького зближення, чия розгочату Бріаном та Штресеманом і підтриману парламентами обох республік.

Кабінетна криза в Німеччині, що сталась несподівано наприкінці минулого року, припинила на де-який час вказаний процес. Але криза

ця, мабуть, не буде мати впливу на закордонну політику Німеччини, бо спричинились до неї події чисто внутрішнього порядку. Справа в тому, що кабінет Маркса, до якого належав і Штреземан, як міністр закордонних справ, склався з представників кількох центральних демократичних груп і в парламенті своєї певної партійної більшості не мав. У питаннях закордонної політики владу підтримували, головним чином, соціалісти, даючи тим кабінету більшість, а в питаннях внутрішніх влада діставала підтримку і більшість од елементів правих, головне від націоналістів. Поки йшла широка акція Штреземана, спрямована на вступ Німеччини до Ліги Націй та на франко-німецьке зближення, такого роду парламентське балансування задовольняло всіх. Але тепер, коли перша справа налагодилася, коли Німеччина стала членом Ліги Націй, коли зближення з Францією вийшло на добру дорогу, обидві сторони, — і ліва й права, — набрали охоту контролювати владу не тільки в парламентських дискусіях, але й фактично, приймаючи участь в самій владі. Для кризи використано було напад соціал-демократів на одного з членів кабінету, і влада не дістала більшості, бо проти неї голосували і праві і ліві.

Президент Гінденбург прийняв демісію кабінету, але вирішення кризи відклав до кінця Різдвяних ферій, — деє на другий тиждень січня, — аби мати змогу докладно простудіювати становище. Газети подають, що з початку він звернувся до соціалістів; на-коли ж ті одмовляться, або не зможуть скласти влади, тоді президент закличе правих, — націоналістів; а коли й з ними нічого не вийде, тоді треба буде повернутися знову до тої комбінації, яка існувала й до кризи, а саме: скласти кабінет з кількох центральних демократичних груп з мінливою більшістю, — із правих чи лівих, в залежності од тої чи иншої справи, що підлягає парламентському вирішенню. Гадають, що при всіх комбінаціях Штреземан зостанеться міністром закорд. справ, бо з напрямом його політики згідна велика більшість німецького парламенту, та ту велику справу, що він розпочав, треба йому самому й продовжити.

Observer.

ОБ'ЄДНАНА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА У ФРАНЦІЇ

ПРОГРАМА

СВЯТОЧНОЇ АКАДЕМІЇ

присвяченої проголошенню державної незалежності
Української Народньої Республіки.

1. Вступне слово — Голова Громади п. І. Базяк.
2. Промова Голови Місії в Парижі — проф. О. Шульгин.
3. Привітальна промова — п. Фернанд Мазад.
4. Промова — п. адмірал Дегуї.
5. Промова — д-р Л. Чикаленко.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ГИМН.

Дня 22-го січня 1927 року. — Початок точно о 8,30 вечора.

Salle des Sociétés Savantes. 8, Rue Danton, Paris VI.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

— Новий медичний журнал н а л. — В Харкові має виходити спеціальний журнал «Вісник ортопедії та травматології». Редактором — директор Харківського ортопедичного Інституту д-р. медицини Ситенко. («Вісти», ч. 1).

— Наукові команди ровни за кордон. ВУАН клопочеться перед належною владою про наукову командировку до Ляйпцигу проф. Тимченна, а до Парижу та Лондону — співробітниці історико-філологічного відділу П. Грушевської. Крім того хотять виправити за кордон до Берліну та Парижу керівника гебраїстичної історичної комісії І. Галанта з метою ознайомлення з матеріалами, що торкаються участі жидів у революційному русі. («Вісти», ч. 2).

— Чужі впливи. — З ініціативи Коряка, Доленга та Усенка виникла ідея скликати всеукр. з'їзд пролетарських письменників. Група письменників, вітаючи ці заходи, підкреслює особливу потребу цього з'їзду для оборони пролетарського характеру літератури проти буржуазної загрози. «Нині ідеологічно чужі нам впливи в літературі, — пишуть ці панове, — не тільки не втрапили своєї сили, а з багатьох причин навіть трохи зміцніли. Для боротьби з цим явищем треба об'єднатися всім пролетарським літературним силам України» («Вісти» ч. 231).

— Радіо на Україні. На Україні зареєстровано біля 8.000 радіо-аматорів. Але фактично, зо всіма «радіо-зайцями», на Україні в біля: 20.000 аматорських уста-

новок. Большевики звичайно використовують цю сітку для пропаганди своїх ідей на селі: тепер мають передавати цілий цикл лекцій з марксизму та соціалізму. («Вісти», ч. 1).

— «Примусова передплата». — В Гадячі підраховано, що незаможники одержують на 1.000 чол. — 200 прим. газети. («Вісти», ч. 1): Яким побитом серед цієї «свідомої витриманої революційної маси» розповсюджується сов. література, показує нам «Пром. Пр.» ч. 271, повідомляючи з Баранівського району про діяльність уповноваженого військового видава Корельковського, який «примусово розповсюджував по селах літературу». Не дивно, що «з сел, продовжують поступати скарги на уповноважених видавництв, що переходять межі дозволеного», збираючи «примусову передплату». Хоч живосилом примусити передплатити газету і можна, та примусом не присилуєш її читати: «як звичайне явище, — знаходимо ми в «Вістях», ч. 278, — література, що її надсилають трести майже не читається і валяється з нерозрізаними сторінками».

Справді є чого радіти.

* * *

— 5-ий Всеукр. з'їзд Комітетів Незаможних селян. — Одкрився 3-го січня в Харкові. З докладами виступають високі совітські достойники — Петровський, Шумський, Пьлов та інші. З'їхалося до 600 делегатів. («Вісти», ч. 1).

— Мағана дивина. — Комуністична партія, «спираючись в своїй роботі на організовану бідноту», всякими способами запоби-

гає її ласни. Минулого року роздано мільони карб. незаможникам, а на 26-27 рік, «також організовано спеціальний банківський фонд на суму 2 з половиною мільонів карб., організовано фонд біля 1½ мільона карб. на землеупорядкування бідняцької частини населення. Є також асигнування на фонд боротьби з посухою, на довісупорядкування і нарешті довготерміновий кредит біля одного мільона карб., даний сільгосбанком» («Вісти», ч. 1). Крім того «всі округи виділили більш менш значні суми на допомогу бідноті на бідняцький кредитний фонд» («Вісти», ч. 2). Як бачимо, «радянська влада не забуває потреб сільської бідноти», клопіт тільки «простежити, щоб асигновані для сільської бідноти кредити йшли, куди слід». («Вісти», ч. 1)

— Нездорове явище. «Треба відмітити, як нездорове явище, що де-які селяне (середняки та бідняки) гадають, що тільки перебуваючи в лавах КНС, можливо користуватися різними пільгами», — з найвістю одмічають ті самі «Вісти» (ч. 2), з яких взято вищеведені данні.

— Колективне господарство. — В Коростенській окрузі 26 колективних господарств. Склад їх здебільшого члени КНС. «На одного їдця Колгоспу припадає 2,06 дес. землі, по індивідуальних господарствах округи кожний їдець користується 0,93 дес». А як господарює цей незаможник? З тим знайомить нас кореспондент з Коростеня: «обробка землі не задовольняюча — нема правильних сівозмінів, мало розвинуті інтенсивні культури... Забезпеченність колгоспів с. г. реманентом не достатня... Все знаряддя старе і користуватися ним трудно... Кепсько поставлена в колгоспах організаційна робота... Нема правильного розподілу праці». («Вісти», ч. 1)

— Політбюро ЦК КПБУ про роботу КНС. — Як справді виглядає робота цієї ешорні комуністичної влади на селі, «піонерів розвитку колективів і комуни-

у нашому сільському господарстві», — видно з революції про них Політбюро: «досягнення ще далеко не достатні... Не достатньо розгорнулася громадська й господарська діяльність КНС, їхня робота не набула систематичного та організованого характеру в багатьох випадках немає конче потрібного звязку КНС з сільрадами, кооперацією та іншими організаціями... Має місце замкнутість, відокремлення від решти бідноти і недоброзичливе ставлення до середняків (це тоді, коли тов. Петровський ставить незаможникам за головне завдання «налагодити союз з середняками, закріпити союз з робітниками»)... Організація КНС не завжди мають авторитет достатній серед середняків і їхній вплив на громадське й господарське життя на селі буває далеко не достатній. В звязку з цим спостерігалася випадки блокування середняків з глитайми та засылля заможних елементів у складі деяких правлінь низової кооперації» («Вісти», ч. 2). Чи пішли ті гроші, що їх видали совети на незаможників «куди слід», — не відомо, але що вони пішли на марне і КНС за втяту ціну того, що мали зробити не зробили, це факт.

— Петровський та Каганович про заможне селянство. Окриваючи з'їзд комітетів незаможних селян, Петровський знов привертв увагу на небезпеку, що зростає: «заможні шари в місті й на селі починають розвивати активність», а тов. Каганович, запевняючи незаможників, «що компартія тільки з вами і дбає тільки за вас — трудящих села і міста», теж був на ґалт, що «глитайня організує всі свої сили, щоб завювати низовий раданарат.» («Вісти», ч. 2).

— Пересторога. Передача «Вістей», (ч. 2) підкреслило «показні звідки, що то там, те киде дає шкодливі наслідки підскажен а активність гли-

тайства на тлі млявості і недостатнього зв'язку бідняцько-середняцьких елементів. Дуже показна, наприклад, як певна засторога, сьогоднішня телеграма з Запоріжжя про по-разку бідноти на перевиборах с. г. кооперації у двох селах округи».

— Всеукр. з'їзд робітниць та селянок. Почалася підготовча кампанія до нього.

* * *

— Управління Дніпрельстану в Москві! Постановою ради праці й оборони ухвалено, що на чолі Дніпрельстану «стане правління, персонально призначене від Верховної Ради Народнього Господарства Союзу совітських соціалістичних республік. Правління перебуватиме в Москві. Компетенцію і порядок роботи управління Дніпрельстану визначить постанова ВРНГ СРСР». На Україні «керувати роботами Дніпрельстану на місці має начальник робіт (головний інженер будівельний), призначений від Управління Дніпрельстану», тоб-то з Москви. Постанова сама говорить за себе. («Вісти», ч. 1).

— Централізм. Централізм, що його яскравий зразок ми навели вище, досаждає, як ми не раз вже зазначали, і самим московським прикащикам на Україні. І вони визнають, що централізація, не тільки політичного, але й економічного життя в Москві шкідливо одбивається на інтересах України.

«Керівництво окремими галузями промисловости, — говорить тов. Золотарьов, — за винятком основних, як наприклад металургічної, вугільної (на це поки що не насмілюються претендувати харківські суверени) треба передати республіканським ВРНГ, що безпосереднє керують цією роботою» («Вісти», ч. 1). І то поступ-самих переконаних централістів

живе життя на Україні поволі підводить, навіть проти їх бажання, до вимог самостійности.

* * *

— Національні меншості. В зв'язку з кампанією перевиборів до рад, яка поважно непокоїть сучасних володарів України, ВУЦВК, щоб зміцнити позиції комуністів і тих чужородних елементів, що йдуть з ними на Україні (з своїх власних інтересів), окремим обійником окружним виконавчим комітетам наказав подбати про найактивнішу участь національних меншостей у виборах. Для того мають: окремими провадити відчити мовою нац. меншостей, передвиборну кампанію вести їх мовою, їх мовою складати списки виборчі, виділяти окремі нац. участки, всюди привертати «особливу увагу на заходи радянської влади щодо меншостей», нагадавши знов про те, що «уряд УСРР вживає всіх заходів, щоб задовольнити потреби всіх національностей, організуючи окремі республіки, районні та сільські нац. ради», і т. ин. ВУЦВК од виконкомів вимагає, «при переведенні перевиборів делегатів на районні, окружні та всеукраїнський з'їзди рад, звернути увагу, щоб нац. меншостям була забезпечена участь в складі тих з'їздів». Обійник особливо підкреслює головне завдання: «закріпити досягнені наслідки й далі збільшити участь нац. меншостей в радянському будівництві та розвинути цю найкращу форму втягнення широких шарів населення в справи керування країною» («Вісти», ч. 301). Одно слово — інтереси совітської влади і інтереси нац. меншостей на Україні зв'язуються в суцільне проти інтересів тубільної людности.

— Секретарі сільрад нац. районів. Рада народніх комісарів вирішила видати ЦК нац. меншостей на утримання курсів для підготовки секретарів сільрад в нац. районах 27.930

карб. з резервового фонду УСРР. («Вісти», ч. 1).

— Жидів дали вабить переселення. «Що року, — пишуть «Вісти» ч. 1 — збільшується тяга євреїв до переселення». У Могилеві округове бюро нац. меншостей має вже зареєстрованих на переселення 8.130 чол. жидів. Минулого року було переселено 1.504 чол.

* * *

— З церковного життя на Україні. — «Воскреснос Читеніє», що виходить у Варшаві і є органом православної церкви в Польщі, в ч. I за цей рік подає деякі інформації про церковне життя на Україні, а зокрема в Києві. Відомості ці отримані з приватного листа. Вони говорять: «у нас багато церков: 1. Старослов'янська (Тихоновська) в малому Софійському, в Покровському монастирі (Княгині), в Братському монастирі, і Миколаївському, у Миколая Доброго (на Подолі) та Трехсвятельська, Десятинна, — 2. автокефальна (українська) — великий Софійський Собор, Петропавловська церква на Подолі та на Деміївці, 3. автокефальна українська (жива) — Михайловський собор за всіма церквами в ньому (єпископ Петро Тарнавський), 4. Жива слов'янська — Лавра і її церкви, Собор Володимирський, Георгієвська, Троїцька і більшість церков (Андрієвський Собор), Скорбяща на Сінній площі і інші. 5. уніятська із службою на укр. мові (на Павловській вул. одна церква), 6. старослов'янська (служба на рос. мові) бувала старообрядческа, 7. католицька — два костьоли, 8. свангельська християне та 9. баптисти. Всі ці інформації відносяться до перших чисел листопаду».

У ФРАНЦІІ.

— Служба Божя в Парижі. — В неділю 23 січня с. Р. відбудеться Служба Божя в укр. церкві — 96, Bd Auguste Blanqui.

По службі Божій панахида по всіх полеглих в боротьбі задержаність України. Після того молебень.

— З діяльності Генеральної Ради. — З нагоди свята 22 січня Генеральна Рада розіслала до всіх членів Союзу та до окремих гуртків та осіб обіжників такого змісту: Сучасне положення Української Нації на її землях накладає на нас, на політичну еміграцію, важкий і відвічальний обов'язок — зберегати традиції нашої національні і їх відповідно шанувати.

У великий день — 22 січня — що в кожній українській душі викликає глибоке національне почуття, в день воскресення Народу нашого до самостійного життя, в день, коли волею Українського Народу на вільних його землях проголошено Незалежність України і Соборність Земель її і цим означено один із найдорожчих і найсвятіших для нас ідеалів, — Генеральна Рада шле свої найсердечніші привітання.

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА СОЮЗУ.

— В цілях інтенсифікації громадського життя у Франції та його урегулювання Генеральною Радою розіслано по периферії обіжника такого змісту: «Генеральна Рада, маючи своїм завданням допомагати всім українцям, що перебувають на терені Франції, протягом довшого часу провадила листування не тільки з колективами Громадами, але й з поодинокими особами.

Приходилось часто полагоджувати абсолютно тотожні, як по своєму змістові, так і по принципам їх вирішення справи окремих земляків, що працюють на тому ж самому заводі чи фабриці (бо коли справа задовольнялася, то з того самого місця появлялися справи аналогічні).

Дуже часто за відсутністю вичерпуючих відомостей справа задовольнялася неповно, або задоволення її відкладалося на довший час, або й зовсім не задовольнялася, — і то через те, що особа з'ясувала справу так, що її не можна було вирішити одразу і остаточно.

Все це виявилось уже в процесі самої роботи, а в результаті повстало — з одного боку, незадоволення Генеральною Радою, — обтяження Генеральної Ради працею непродукційною, з другого.

Зараз перед Генеральною Радою стоять питання надзвичайної ваги: 1) міжнародне положення укр. еміграції, а в зв'язку з цим протест до Ліги Націй, 2) економічна криза у Франції, 3) підготовча робота до 4-го з'їзду і скликання самого з'їзду, 4) видання постійного друкованого бюлетеню союзу, 5) біжуча робота.

Для реалізації всіх цих питань потрібна систематична й організована праця.

Приймаючи на увагу все вищевикладене і бажаючи уникнути зайвої й непродуктивної праці, Генеральна Рада має за честь звернутися до громадянства з наступними пропозиціями:

1. В місцевостях, де існують вже Громади, громадяне зносяться надалі з Генеральною Радою через Управи своїх Громад.

2. В місцевостях, де перебуває більша чи менша кількість українців, належить закласти Громаду і обрати Голову, уповноваживши його зноситися з Генеральною Радою в справах загально-громадських.

(Прийняти на увагу, що по статуту Союзу 5 українців вже складають собою Громаду).

Генеральна Рада має за честь просити всі новоутворені Громади надіслати протоколи своїх установчих зборів, реєстр громадян та заяви про бажання вступити до союзу.

Просимо всі Громади надіслати реєстр своїх членів до Генеральної Ради.

Такі матеріали будуть потрібні під час підготовчої роботи до з'їзду, а також і для скликання самого з'їзду».

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА СОЮЗ

— Володимир Час (некролог). — 27 грудня м. р. умер від грина в Кресо соит. 3-ої Загіз. Див. 22-го курія Володимир Григорович Час. Небіжчик народився в селі Адьнамні на Херсонщині, 1894 р.; скінчив в 1915 р. Чугуїв-

ську військову школу. В українській армії з 1917 р. При відвороті укр. армії був інтернований в Калішському таборі. Звідти виїхав на роботу до Франції. Після покійного залишилися на Україні жінка і двоє дітей.

— Ш а м п а н ь н а С е н і. Приїхало нас сюди 20 душ і зразу зустріли, на наше нещастя, росіян. Як почалася праця і декілька з наших попали на добру роботу, росіяне пустили все вхід, щоб нас перевели на погану. Отож ми поставили собі відбути контракти і спаслися кудись, де немає росіян. Особливо тут надокучас нам один спантелічений малорос Рівниченко, справжній хрещеник В. Шульгіна і Яблоновського. Сам ледве ледве по московському уміє звязати пару слів, а увесь час повторює «нет, не біло і не будет». Ми їм знаємо, чим дошкулити. Співаємо: «Гей, гей у неволі, у ярмі, під московським караулом у тюрмі». Перестали балакати, відвертаються. Отаке то наше життя у Шампані. Спаси нас Боже від москалів. Козак.

— Р о з ш у к у ю т ь. Довбиш Микола (Usine Schneider et Cie Champagne s-Seine) розшукує сот. Панаса Гордієнка і козака Квасюка.

— Л и с т до редакції. ВШПане Редакторе! В ч. 57 «Тризуба» вміщено допис з Кресо, в якому між иншим написано «Раду Громади тепер у нас переобрано. Представником Громади є п. Мельничук», що не є правдою. Не буду торкатися цілого допису, але во ім'я правди мушу зазначити: що ніхто ніколи мене не вибрав в члени Ради Громади, а тому я не був і не є представником Громади. Був час коли Громада лишилася без Ради і я входив в склад тимчасової комісії, яка виконувала обов'язки Громадської Ради, в той час і була влаштована вистава. 21. XI. 26 р. відбулись загальні збори Громади, на яких було обібрано нову Раду; представником Громади є тепер п. Пастушенко. 5. I. 27 р. З пошаною І. Мельничук.

В НІМЕЧЧИНІ

— Український Науковий Інститут в Берліні. — В п'ятницю 14 січня с. р. відбулися в сажі 28-й Берлінського Університету (головний будинок) два виклади: 1) Прологомена (вступ) до історії укр. філософії — проф. Мірчука і 2) «Західня філософія в давній Україні» (XV-XVIII ст.) — проф. Дмитро Чижевський.

В ПОЛЬЩІ.

— Зібрання Ради Т-ва ім. Симона Петлюри. 9-го січня у Варшаві відбулось зібрання Ради Т-ва ім. Симона Петлюри, в якому окрім Головної Управи взяла участь і члени фондатори та представники відділів Калішського (станція), Воломинського та Люблінського. Збори відчинив Голова Т-ва — ген. В. Сальський. Президію склали ген. Базильський (голова) і І. Липовецький (секретарь). На порядку денному нарад було: затвердження проєкту перстня, інформації ген. В. Сальського в справі судового процесу, інформації про діяльність Головної Управи Т-ва. Проєкт перстня, який було представлено на розгляд Ради Т-ва, належить визначному українському артистові-малювцю П. І. Холодному і в головних рисах виглядає так: щит перстня — кругло довгастий, покритий червоною емаллю, на тлі якої знаходиться тризуб, сім кульок і над тризубом хрест. П'ять кульок укладено навколо хреста, як би на кінцях п'ятираменної зірки — сучасного герба Москви. Ціла композиція є символом, повним глибокого змісту. Червоне тло символізує проліту крові, боротьбу і є ознакою жалоби по незабутньому Небжичкові, про мученицьку смерть якого ще нагадують сім кульок. Розміщення п'яти кульок як би на кінцях большевицької зірки нагадує, хто направив руку Шварцбарда і був дійсним винуватцем вбивства Симона Петлюри. Хрест, оточений п'ятьма кульками, нагадує, що

українська церква знаходиться в полоні у наших ворогів. Уміщення символу п'ятираменної зірки над тризубом яскраво нагадує про нестерпимий став ріней і кдине українське серце до завзятої боротьби во ім'я знесення цієї зірки. Весь перстень з позолоченого томпаку, до якого домішано метал з гармати, одібраної в боях з москалями 1920 р., на спомин про перемоги українського війська під проводом Симона Петлюри. Чистий прибуток від продажу піде на судовий процес та інші цілі, які ставить собі Т-во.

— Зустріч Нового Року. З ініціативи Українського Клубу і т-ва Жінок Українок у Варшаві було організовано спільну вечерю для зустрічі Нового Року, в якій взяла участь частина місцевої української колонії. В життю нашої еміграції у Варшаві була це перша зустріч Нового Року ширшою еміграційною сім'єю за свільним столом.

— Ялинка для дітей. Заходами Т-ва Жінок-Українок у Варшаві відбулась 9' січня б. р. ялинка для дітей, яка пройшла з великим успіхом. В програм цього дитячого свята увійшли численні забави, декламації, танці, роздача подарунків та ін. Після ялинки відбулась танечна забава для дорослих.

— Репрезентаційний концерт-баль українських студентів у Варшаві. — За прикладом попередніх років Союз українських студентів-емігрантів у Польщі влаштує в перших числах лютого великий репрезентаційний концерт-баль, підготовча праця до якого провадиться. Українське громадянство у Варшаві матиме можливість широко заманіфестувати свої симпатії до варшавської української академічної молоді і масово з'явиться на цей традиційний концерт-баль.

— Загальні збори української еміграції у Кракові. — Загальні збори місцевої еміграції, які носили ін-

формаційно-організаційний характер, відбулись і досить успішно пройшли 2 січня б. р. Збори ці скликала Управа Відділу Укр. Центр. Комітету у Кракові в салі готелю Вікторія. Порядок денний нарад зборів складався з: 1) доклада Голлови Відділу У. Ц. К. п. С. Суходола про життя та організацію української еміграції закордоном. 2) Докладу п. Мурського по сучасну ситуацію на Україні, 3) Справ організаційних і вільних внесків. В справах організаційних порушувалося питання організації української парафії, фахових курсів то-що.

— Бюлетень Відділу УЦК у Кракові. — Відділ УЦК у Кракові має замір в недалекому часі розпочати видання бюлетеню (на тектографі).

— Благословлення присяги в українських текстах. — Митрополит православної церкви в Польщі Діонісій поблагословив до вжитку присягу в українському тексті в перекладі проф. І. Огієнка. Присяга друкується кирилицею і буде розіслана по парафіях. («Укр. Нива», ч. 5-6).

— Новий український церковний журнал. З нового 1927 р. митрополія православної церкви в Польщі видаватиме тижневика українською мовою на 16 ст. розміром. Журнал присвячений буде головно висвітленню минулого української церкви та духовних розважень. Зміст статтів буде цілком популярним, щоби журнал мав більше поширення серед народу. Виходитиме по старому стилю. («Укр. Нива», ч. 5-6).

— Нові праці проф. І. Огієнка. — Має вийти на сторінках журналу «Елпіс» праця проф. І. Огієнка: «Триязична ересь за часів Костянтина та Мефодія» — історично-літературна розвідка про боротьбу живої мови бути мовою церкви; цими днями має вийти того ж проф. І. Огієнка: «Зразки кириловського письма X-XVII віку». Книжка призначається для потреб палеографічного семинара

православного богословського факультету. В книжці 56 знімків з найрізніших рукописів, писаних кирилицею; даво також і відчитання всіх рукописів, а це складає хрестоматію церковно-слов'янської мови старої й нової. («Укр. Нива», ч. 5-6).

— Східній Інститут у Варшаві. — В цьому році заходами кількох польських діячів закладений у Варшаві Східний Інститут, який має на меті досліджувати мови, історію, географію, політичний та соціальний стан різних країв, що лежать на схід від Польщі (в тому числі України та Білоруси) і поширювати відомості про ці краї серед широких кругів населення. Передусім для досягнення цієї мети Інститут приступає до урядження курсів — українських, білоруських, грузинських, турецьких, фінсько-уральських, хинських та інших. На чолі Інституту стоїть Рада, в склад якої входять вчені й діячі різних переконань і напрямків. Інститут цілковитовиключає будь-які політичні моменти і має перед собою виключно наукові та науково-педагогічні завдання. Інститут має своїми дослідками і викладами представити дійсний стан різномірної та різномовної Східної Європи, виявити правдиву історію східно-європейських народів, протягом віків поневолюваних і експloatованих Москвою, і заступити фальшовані російськими вченими відомості про Східну Європу правдивими відомостями на підставі об'єктивних наукових дослідів. Відкриття українських курсів при Східнім Інституті має відбутися в січні 1927 р. До викладів на ті курси запрошені перебуваючі у Варшаві українські вчені: проф. І. Огієнко (українська мова), проф. Р. Смаль-Стоцький (історія української літератури) і проф. В. Заїкин (історія України). В дальшому часі мають бути запрошені деякі вчені з поза Варшави. При Інституті закладається сходознавча бібліотека і має бути засноване відповідне видавництво. («Укр. Нива», ч. 5-6).

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ.

— Арман Дорвіль містить в «Le Temps» з 21. XII м. р. свої вражіння й думки про «Росію» — «La Russie. Reflections sur la politique exterieure et la politique economique de la Russie» — і зачіпає між иншим Україну і українську національну справу. Він, здається, таки і їздив і бачив і навіть трохи думав на російські теми, принаймні його вражіння від комунізму в Росії доводять це, але що-до української справи, то цього всього непомітно.

«Велика країна, — пише він про ССРСР, — має свою політику, що опанована бажанням відібрати загублені землі. Коли це є неможливим, вона шукає собі реваншу в престижі, який инші дістали територіяльними поширеннями». Але як Росія виявить своє національне покликання — відібрання своїх кордонів? Війною? Треба грошей. Росія їх не має. Залишається один спосіб: революційна пропаганда. Щоб цього досягти, Росія створила принаду федеральних автономій: Грузія, Вірменія, Азербейджан, калмуки, німці на Волзі і т. д.»

З цієї тиради А. Дорвіля ясно видно, що він добре розуміє, що історичним завданням Росії є грабіж, що в суті своєї державности вона має імперіялізм, погромництво Чингис-хана, що вона є небезпекую миру на сході Європи, розуміється в тому вигляді, в якому вона зараз є. Але замість того, щоб зробити розумний висновок, що-до російського імперіялізму, в його новій формі підроблювання під національні визвольні рухи, А. Дорвіль, йдучи стопами російських чорносотенців, обвинувачує його, як колись обвинувачувано німців, в створенні нової України. От цей гумористичний уступ що-до України:

«Україна має свій уряд і свою мову, свої суди і школи. Для всякого навчителя, судді, уря-

довця — це важке завдання, маючи коло сорока років, вивчати українську мову, якою лише меншість говорила за часів старого режиму. Але совіти оголошують таким чином об'єднання всіх тих, що в межах Польщі в Галичині говорять українською мовою або діалектами, що від неї походять».

А. Дорвіль стверджує просто і ясно, що Україну вигадали ніхто инший, як большевики, бо, мовляв, за старого режиму тільки меншість говорила українською мовою.

Як цю «меншість» треба розуміти, на якій території, — А. Дорвіль не хоче казати. Йому, очевидно, шляхом пожертвування правдою, хочеться змусити думати читача, що українці на Україні були меншістю. А. Дорвіль, розуміється, добре знає, хто примусив большевиків на Україні рахуватися з українцями. Але очевидно, не в його інтересах в даннім разі говорити правду про українські справи.

І. ЗАТАШАНСЬКИЙ

«РУСИНСЬКІ СТУДИТИ».

11-18 листопаду того року минуло 1100 літ з дня смерти Св. Теодора Студита, високочитимого і на Україні. З цього приводу відгукнулись і відповідного напрямку французькі журнали: «L'Union des Eglises» та «Revue des Jeunes».

«Згадка про східних ченців, що мають Теодора Студита за свого святого патрона, являється новою формою уславлення зазначеного святого. Монастир галицьких Студитів засновано всього лише коло 1905-го року владикою Андр. Шептицьким, митрополитом русинським. Споминаючи тута це ім'я, ми одночасно складаємо й вислов своєї пошани та гратуємося з приводу 25-літнього архиєпископа-

ського ювілею достойного галицького пастиря (1901-1926).

Року 1923-го русинські ченці-Студити налічували в своїх лавах 57 душ. З того числа було 4 священники. Крім того, є 10 послушників (новіців) та 20 послушантів. Їм належить три монастирі, між якими — одна Лавра, котра лежить недалеко біля Львова.

Також існує монастир сестер-Студиток, в якому року 1925-го було 42 черниці.

Так пише «L'Union» (за листопад-грудень, р. 1926), а далі подає такий симпатичний опис Студитської Лаври, надрукований в червневій книжці журналу «Revue des Jeunes», Антуаном Мартелем.

«Серпневого вечора ми поинули Львів. Ідемо на схід дуже повільним потягом до маленької стаційки, що загубилась серед галицьких ланів. На стації нас чекає повоз: довгий селянський віз. Ідемо вибитим шляхом назустріч ночі, що агує над нашими головами свої барви. Попереду нас сидить візник, й видається нам цілком нашим, бургундським селянином: на ньому такі ж широченні штани з грубого сукна, така ж сама, як носять там, у нас, камзелька з рукавами. Раз-у-раз ми бачимо в спадаючій пітьмі, як він обертається до нас, щоб нам лагідно всміхнутись...

Так само одягаються при праці й ченці, притримуючись народніх звичаїв того краю. Рясу вони не виносять з монастиря, а одягають її лише в часі монастирських служб.

Ігумен монастиря — тіло аскета. В чорній тулці, стягненій в стані пікуратяним пасом. Біла борода й палаючі очі говорять про тверду, непохитну волю. Він приймає нас на порозі Лаври. Сама ж Лавра з головним вежастим домом, з численними службовими будівлями видається нам більш якимсь літнім замком, як монастирем. Так воно в дійсності й є: раніш не було літнєжитло Львівських митрополитів. Владика А. Шептицький передав її ігуменові Климкові, своєму братові, та його братії з того часу, як війна зруй-

нувала попередній монастир Студитів.

Не можна собі уявити, наскільки замок не відповідає своєму нинішньому призначенню! Наприклад, його величезні залі поділено нині на маленькі келії такими тендітними та хисткими меретинками, що необхідно було скрізь поробити написи: «Покірливо просять братів не спіратись на стіни»...

Студити живуть в суворих умовах. Та й за час війни зазнали вони гіркого. Хоча б згадати, як мад'яри тримали їх в загонах, мов худобу, під голим небом...

Достойний отець Клим умовив нас не йти вночі до північної служби Божої. Але ж ще вдосвіта ми були в церкві. Вона («La tserkva») — дуже старовина, колишня каплиця митрополитанського палацу. Її масивні мури — ширші внизу, як вгорі. Замість вікон — маленькі отвори. Але ж надзвичайна чистота цих вибілених стін надає їм своєрідної, мов снігової, легкості. Особливо, коли дивитись вгору: тоді здається, що вони тануть в тьмяному передраїшньому сяйві перлового світланку. Іконостас вирізлено глибокою горорізьбсю, відповідно смакам XVII-го століття.

«Утреня» починається в 4,30 год. ранку. Ченців у церкві з двадцяттеро, але ж до 5-ої години надходять і інші. З'являється дякон в золотих шатах. Він затримується перед царськими вратами — і тепер, властиво, починається утренняя, котра триває до 9-х годин. І протягом всього того часу всі моляться стоячи.

Псалмами, читанням, співом чергуються один за одним. Коли не голи їх перериває ніби діяло між хором та дяконом.

Вклонившись святим образам і тримаючи кінець ораря у витягненій правій, дякон починає говорити цілу серію незмінних суплік:

— За спокій, з неба посланий, та спасіння душ наших Господу помолімося!

— За мир та спокій всього світу, за розквіт Святих Божих церков та за їхнє об'єднання...

— За архипастиря нашого...
— За отця ігумена...
— За дім цей...
— За здоров'я та нешкідливе
повітря...

— За тих, що плавають у морі
далеко...

— За мандрівників, слабих,
страждених та полонених...

Є тих прохань та молитов ще
й ще!.. Сила. Кілька разів верта-
ються вони, ці супілки, знову й
знову, а попереджує їх формула
— «пани і пани Господу помолі-
мось». Не знаю, — чи п'ять, чи
десять разів повторюється екте-
нія...

Мелодія напів — речитативного
співу заносить вас кудись по-за
межі часу. Куди? Може аж в добу
тих вибраних, блаженних, котрі,
маючи завжди перед очима бза-
краю иволість людську, невтомно
повторювали перед Божою Ве-
личістю своє благальне — «Го-
споди, помилуй!»...

Від самого ранку з ближчих
околиць сходяться до служби се-
ляне. Входять одно по одному,
прикладаються до образу та хре-
ста, що лежать на аналої. Тричі
хрестяться й вклоняються, дотор-
куючись рукою долівки. Спочатку
моляться мовчки. Але ж з 10-х
годин, коли починається літургія,
парафіяне приймають ширшу
участь в службі Божій.

Старослов'янська літургічна мо-
ва не така вже й далека від ру-
санської локальної, а тому й най-
простіші з цих селян можуть
зрозуміти службу Богу загалом,
а може навіть і в подробицях.
Одже уніяські церкви нагадують,
чим була за часів недавніх служ-
ба Бога у перших християн.
Настільки літургічні співи, зрозу-
мілі всім присутнім, сполучують
в тісний контакт священника, дя-
кона та всіх вірних!.. Це — одино-
е свого роду видовисько, бо ж у
православних відповідає священ-
никові та дяконові лише сам
хор...

А ці!.. О, як же гарно співають
вони — брати тих українців (de
ces Ukrainiens), співочий хист яких
сьогодня знає увесь світ!...

Я чував, як співає ~~вони~~, на-

род. Чував співи по багатьох краї-
нах Європи.

Часами той спів рває вуха, й
хотілося, не знати куди, забігти.
Часами я бував здивований, кон-
стагуєш, якої зворушуючої сили
досягають іноді об'єднані людські
голоси. Але ж у цих є ще щось
інше, більше, ніж добре відзна-
чений ритм. Тут всі засоби мелодії
використано. І все це — без нама-
гання і без попереднього навчан-
ня. Бо ж народ цей, так багато
одарений хистом, що коли зберу-
ться четверо тутешніх анальфа-
бетів, — вони вже співають аж на
чотири голоси!..

Херувимська пісня, сповідаю-
чи про наближення «Володаря
всіх річей», аж до землі схиляє
цих селян...

Ось надходить, нарешті, мент
причастя. Ігумен йде поміж вір-
них, роздаючи своєю золотою ло-
жечкою частинки змішаного в ке-
леху з вином хліба: Диякон ступає
за ним слідом й пурифікаторієм
втирає губи причасником.

Вже перейшло за південь, а тим
часом люде, що причащались, з
раннього ранку ще нічого не їли...

Милий, добрий народ!.. У цих
країнах, будучи поміжним, мрієш,
що втрапиш у якісь часи золотого
віку, повернувся до доби невин-
ности... Але ж, під монастирем, де
я затримуюсь, щоб намілюватись
прекрасними строями тих, що ви-
ходять з церкви, — стародавній
напис кирилицею притягує мою
увагу. Дешифрую його:

— «Тут, на сім місці вбито»...

Тут? На сім місці?... Ні, це ж
рішучо неможливо!..

Мені стає гірко й боляче, що
цей ясний ранок закінчується та-
ким вражінням. Та — на щастя —
ось нове вражіння — незгладима
видина.

Виходючи з церкви, вірні при-
кладаються до великої статуї Хри-
ста, в портику, під брамою. Одною
з останніх виходить з храму моло-
да жінка. Троє може навіть чете-
ро дітей, одягнених у червоне,
тримаються за її спідницю. Жін-
ка цілує Христа, а потім швидким
рухом одне по одному підносять
всіх дітей, й притулює їхні губні
до Христових ніг... Цієї красю

видини я не забуду ніколи в житті!...

Тим часом на твердих лавах перед примітивними столами ченці насипають з казанків куліш та наповняють ним свої миски. Очі їм блищать. Може тому, що сьогодні за трапезою читатимуть життя Св. Кирила, котрий дав слов'янам літургію та Св. Письмо в їхній мові і тим навіки вічні зєднав їх з Христом?!»..

Я навожу без скорочень цей теплий нарис, щоб читач міг бачити, як уважно й — головне — правдиво змальовує чужинецький спостерігач образок з українського життя. А ще десять — сім чи й п'ять навіть років перед цим, коли — бувало — натрапиш в чужій пресі (а особливо, — нехай побачуть представники найкультурнішої європейської нації! — у французькій) на якусь замітку про наш народ, про наші

звичаї, історію, літературу, мистецтво і т. д., — то аж вуха в'яли. Хто не знає «розвесистої кляквы», або «семафора-апарата, в якому варять чай»?...

Ту ж «клякву», «семафор» та «паркетні підлоги на другому поверсі вбогого дому українського селянина на Чернігівщині» *) — французи та інші чужинці на кожному кроці приписували й нам — «малоросам, рутенам, рутенцям, русинам, хохлам, югорусам,» але ж, звичайно, ніколи не — «українцям». А ось же, минуло так небагато часу, коли ми знайшли самі себе, і вже рядовий французький мандрівник розрізняє навіть галицького русина від українця. Виходить, що не тільки ми дечого навчилися в Європі, але і її також дечому навчили!...

Н. Лестрендж.

Лист до Редакції.

14 січня 1927 р.

Вельмишановний Пане Редакторе,

Не маючи змоги відповісти на численні співчуття та вболівання, висловлені з приводу того великого горя, що впало на мене й на мою родину, дуже прошу Вас, Шановний Пане Редакторе, дати місце на сторінках поважаного Вашого журналу цьому моєму листові, в якому я, особисто від себе та від всієї моєї родини, вважаю своїм обов'язком принести глибоку подяку всім друзям й знайомим, які, чи то особисто чи телеграфом, чи листовно вшанували пам'ять мого дорогого дочасно померлого сина Рашід бей Топчиваші.

Прошу прийняти, ВШ Пане Редакторе, вислови моєї щирої поваги й відданности.

А. М. Топчиваші.

Заява Об'єднаної Громади у Франції.

В московській газеті «Последніх Новостях» від 31-го грудня минулого року надруковано листа до редакції, підписаного п. п. Стасівим та Гмирею, в якому вони заявляють, що Українська Громада у Франції продовжує існувати і на об'єднання з Українською Громадою у Парижі не пішла.

Через те, що такий лист може ввести в блуд де-кого із українських громадян, Управа Об'єднаної Громади заявляє: об'єднання обох громад (Української Громади у Франції й Української Громади у Парижі) сталось

*) Цітую по пам'яті з оповідання, уміщеного в «Matin» р. 1919.9. 100.

на підставі ухвали спільних загальних зборів обох громад. Спільні загальні збори відбулись в свою чергу на підставі ухвали загальних зборів кожної громади зокрема. Спільні загальні збори тяглися через чотири суботи і на передостанньому засіданні, коли було прийнято постанову про об'єднання, п. п. Стасів, М. Шаповал і ще 4-5 членів бувшої громади у Франції покинули збори, заявивши, що вони не визнають цієї постанови, а п. Гмиря і далі продовжував приймати участь в засіданні.

Управа Об'єднаної Громади на підставі постанови спільних загальних зборів звернулася до бувшої громади у Франції з листом, в якому просила передати їй майно, книги і печатки. На це відповіді жадної не одержано. Таким чином не приєдналась до ухвали спільних загальних зборів тільки невеличка група людей т. з. «шаповалівської служби». Ця невеличка група ще й перед тим вела свою розкладову роботу серед української еміграції і тому не дивно, що вона не могла піти на об'єднання, бо цим самим їй увірвалась би можливість продовжувати цю свою розкладову працю та баламутити нашу еміграцію. Ще й до тепер ця невеличка група продовжує розсилати листи від імені ніби то «Громади у Франції» до українських емігрантських організацій, яким, правда, ніхто вже не надає ніякого значіння, та друкувати «письма в редакцію» московських газет.

Об'єднаній Громаді закидається в цьому листі, що вона є польської орієнтації. Це підступне баламутчення. Об'єднана Громада в цілому не займається ніякими політичними справами і тому жадної орієнтації ні на кого не має. Про це свідчить і склад Громади, до якої входять люди різних політичних переконань.

За Об'єднану Українську Громаду у Франції

І. Б а з я к , Голова Громади.

В а с и л і в , Секретар.

Комунікат

Комісії 3-го з'їзду Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

Третім з'їздом Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції було обрано спеціальну комісію для з'ясування непорозумінь поміж українськими Громадами у Парижі і для переведення справи об'єднання цих Громад (Української Громади у Франції і Української Громади в Парижі). Комісія констатує, що на підставі ухвал загальних зборів кожної Громади зокрема відбулись спільні загальні збори обох Громад в днях 31 жовтня, 13, 20 і 27 листопаду минулого року, які ухвалили, що обидві Громади об'єднуються в одну під назвою «Об'єднана Українська Громада у Франції». З доручення спільних загальних зборів обох Громад Комісія 3-го з'їзду була покликана на президію цих зборів.

В імені президії спільних загальних зборів

Голова — І. Добровольський (—). Заступник Голови — С. Качура (—). Секретар — М. Гончарів (—).

До шановних передплатників у Польщі.

Всім передплатникам у Польщі журнал, з ч. 4 починаючи, буде висилатися безпосередньо з Парижу. Передплату, як і раніше, належить своєчасно надсилати представникові контори у Варшаві п. В. Приходьковій, в противнім разі висилання буде автоматично припинятися.

З заявами про зміну адреси та з іншими потребами просимо звертатися безпосередньо до Головної Контори в Парижі.

Представництво у Варшаві надалі буде лише вести продаж журналу в роздріб і виключно за готівку. Організаціям і комісіонерам, що беруть певну більшу кількість примірників, буде зроблено окрему знижку по згоді.

Адміністрація.

КНИГАРНЯ «ТРИЗУБ»

Нові книжки на складі:

Франк.

Фіачко	Лис Мигаята	18.—
Руданський	Веселі вірші	1.—
Сімович	Рідне письменство	3.20
Чикаленко	Україн. Літературна мова	4.—
Стороженко	Марко проклятий	18.—
Тобілевич	Житейське море	8.—
Гете	Фавет	11.—
Дзензель	Як нас задовольнити	4.50
Цегельський	Русь — Україна	8.—
Чайківський	Малолисти	15.30
» »	На уходах I і II	15.—
» »	За сестрою	6.—
К. Дойль	Пес Бескервілів	25.50
» »	Знак чотирьох	20.40
Кревецький	Як писати мемуари	3.—
Котляревський	Наталка Полтавка	5.50
Основ'яненко	Перекотиполо	2.20
Кадлец	Підкарпатська Русь	6.—
Кащенко	Під Корсунем	12.—
Заклинський	Істор. Україн. виховання	6.—
Ензен	Т. Шевченко	16.30
Старицька	Як ковбаса та чарка	6.—
Тогобочний	Мати Наймицька	6.—
Винниченко	том I	16.—
» »	том II	16.—
» »	том III	16.—
» »	том IV	26.40
Гуцайло	Завдання громади	4.—
Грушевська	Примітивні оповідання Африки та Америки	35.—
Гринченко	Хата	1.50
Гнатюк	Україн. народня словесність	5.—
» »	Ручна граната	2.50
Герасимович	Західня Україна	6.—
Возняк	Наша рідна мова	1.20
» »	Українська державність	5.—
Білоусенко	Пригоди вовка	5.50
Бирчак	Василько Ростиславич	30.—
Гвуф	Назки	16.—
Глзів	Байки	1.50
Грибінна	Приказки	3.50
Грім	Назки	19.—
Старий	На Зеленим острові	5.—

Бочковський	Фінляндія	9.40
» »	Національне питання	9.50
Будзиловський	Як Москва нищила Україну	4.40
Васильченко	Куди вітер віє	9.—
Грушевський	Всесвітня історія I і II	30.60
Раковський	Зоологія	14.40
» »	Психологія	16.—
Рудницький	Початкова Географія	15.—
Девіцький	Основи теорії музики	4.20
Крип'якевич	Історія	8.80
» »	Огляд історії України	14.—
Дашенко	Лекції по історії українського права	15.30
Девіцький	Нарис історії музики	5.—
Андрущенко	Математика	6.—
Гіриак	Основи хемії	12.20
Чепіга	Задачник	8.—
Сухов	Економічна Географія	50.—
Мечик	Лекції по історії етики	10.—
Вахнянин	Пласт	8.—
Олесь	Вибір поезій	5.60
» »	З журбою радість обнялась	5.20
Вісти ч. 6 Ц. К. у	Варшаві	2.—
Вінок ч. 2 Друга	читанка	11.50
Літературно Науковий	Вістник за грудень	8.—
М. Вовчок	Викуп	1.50
» »	Два сини	1.—
» »	Інститутка	1.50
Гоголь	Тарас Бульба	7.—
Квітка	Маруся	4.—
Костомарів	Чернигівна	10.—
Куліш	Чорна Рада	8.—
Лепкий	Кара	7.—
Мордовець	Мазепа том I і II	15.—
Поліщук	Отаман Зелений	11.50
Стефаник	Дорога	8.—
Тесленко	Страчене життя	3.—
Котляревський	Енеїда	8.—
Квітка	Перенотиполе	0.50
Гринченко	Байда	0.50
Короленко	Без язика	7.—
Грушевський	Історія	8.—
Чайківський	Козаківна помста	2.—
Рудницький	Географія	7.—
Тимофіїв	Жиди на Україні	1.—

Зміст

Париж, субота, 22 січня 1927 р — ст 1 — Пам'яті полеглих за державність — ст 2. — Ол. Шульгин. Ідеали і дійсність — ст. 4. — М. Ковальський. Наказ нації — ст. 6. — Observator. Чехія та слов'янофільство на сході Європи — ст. 10. — Л. Лист з Підєбрадів — ст. 15. — З міжнародного життя — ст. 16. — Хроніка. — З Великої України — ст. 18. — У Франції — ст. 21. — У Німеччині — ст. 23. — У Польщі — ст. 23. — З чужої преси — ст. 25.

Велика українська тижнева газета

„УКРАЇНСЬКА НИВА“

виходить у Варшаві кожної п'ятниці.

Переплата на місяць виносить — 0.80 злот.
на 3 місяці — 2.40 злот.
на рік — 9.60 злот.

Редакція и контора містяться :

Podwale 17, p. 27, Warszawa, Pologne

Літературно - Науковий Вістник

місячник літератури, науки й суспільного життя.

Виходить книжками в перших числах місяця і містить статті визначних молодих і старших українських письменників і учених.

ВІДКРИТА ПІДПИСКА НА 1927 РІК

Передплата виносить: місячно — 2.50 зол.;
піврічно — 14 зол., на рік — 26 зол.

Адреса редакції й адміністрації: Львів, ул. Руська, ч. 18. 1 пов.

Окремі числа набувати можна в редакції «Тризуба»

«УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ»

Орган Оборони Нації

Виходить що-тижня по понеділках.

Умови передплати на місяць: на Чехах — 4 к. 50 сот.;
Закордон — 5 к. в Америку — 25 центів;
в Польщу — 1 зл. 50

Адреса Редакції та Адміністрації: Pobebrady Lazne, Postovni schranka 3. Tchecoslovaquie.

Окремі числа набувати можна в редакції «Тризуба».

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: *Іл. КОСЕНКО.*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Soc. Anon. Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.